

Uloga malih poduzeća u gospodarskom razvoju u Republici Hrvatskoj

Štavlić, Katarina

Source / Izvornik: **Proceedings of the 3rd International Conference "Vallis Aurea" Focus on: Regional Development, 2012, 979 - 985**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:112:950118>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-29**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in Pozega Graduate Thesis Repository](#)

THE ROLE OF SMALL BUSINESSES IN ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF CROATIA

ULOGA MALIH PODUZEĆA U GOSPODARSKOM RAZVOJU U REPUBLICI HRVATSKOJ

STAVLIC, Katarina

Abstract: *Small businesses have a growing role and influence on the increase in economic activity, increased production, and thus to greater economic growth. This paper analyzes the trend of growth and development of small enterprises in the Republic of Croatia, with emphasis on the number of active companies, the number of employees and profit. With Statistical methods are analyzed data from the Croatian Chamber of Commerce and the National Bureau of Statistics. The obtained results show the contribution of micro and small businesses compared to large enterprises to economic growth and development in Croatia.*

Key words: *Small businesses, entrepreneurship, economic growth and development*

Sažetak: *Mala poduzeća imaju sve veću ulogu i utjecaj na povećanje gospodarskih aktivnosti, na povećanje proizvodnje, a time i na veći gospodarski rast. U radu se analizira trend rasta i razvoja malih poduzeća u Republici Hrvatskoj s naglaskom na broj aktivnih trgovačkih društava, na broj zaposlenih i ostvarenu dobit. Statističkim metodama se obrađuju podaci iz Hrvatske gospodarske komore i Državnog zavoda za statistiku. Iz dobivenih rezultata je vidljiv doprinos mikro i malih poduzetnika u odnosu na velika poduzeća na gospodarski rast i razvoj u Republici Hrvatskoj.*

Ključne riječi: *Mala poduzeća, poduzetništvo, gospodarski rast i razvoj*

Authors' data: Stavlic, Katarina, univ. spec. oec., Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, Požega, kstavlic@vup.hr

1. Uvod

Gospodarski rast i razvoj neke ekonomije ovisi o čitavom nizu čimbenika, ubrzanim globalizacijskim procesima, ekonomskim i političkim integracijama i brzom razvoju tehnologije. U današnjoj situaciji velikih globalnih promjena mnoge ekonomije su zahvaćene ekonomskom krizom i stanjem recesije gdje su gospodarske aktivnosti smanjene i teže ka oporavku i prosperitetu. Mala poduzeća predstavljaju jedan od najvećih generatora gospodarskog rasta i razvoja i imaju odlučujuću ulogu u prelasku gospodarstava iz stanja recesije u ekspanziju. U ovom radu se navodi i uspoređuje značenje malog poduzetništva sa velikim poduzetnicima i ističe se njihov utjecaj na mogući gospodarski rast Republike Hrvatske. U radu su korištene statističke i matematičke metode pri analizi podataka iz Hrvatske gospodarske komore i Državnog zavoda za statistiku kako bi se dokazala činjenica da broj i način poslovanja malih poduzeća (mikro i mala poduzeća) može generirati gospodarski rast, te da ista imaju sve veći značaj u gospodarskom i socijalnom razvoju naše zemlje u odnosu na velika poduzeća.

2. Mala poduzeća – nositelji gospodarskog razvoja

Malo gospodarstvo (SME – small and medium enterprises; malo i srednje poduzetništvo) u RH je najaktivniji dio gospodarstva i jedan je od važnijih pokretača ukupnoga gospodarskog razvoja. Subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje samostalno i trajno obavljaju dopuštene djelatnosti radi ostvarivanja dobiti odnosno dohotka na tržištu. [8] Donošenjem Zakona o poticanju razvoja maloga gospodarstva (NN 29/02, 63/07) utvrđena je definicija i kriteriji za razlikovanje subjekata maloga gospodarstva s obzirom na veličinu. Prema Zakonu, razlikuju se mikro, mali i srednji subjekti maloga gospodarstva. MIKRO subjekti maloga gospodarstva su pravne i fizičke osobe koje prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 10 radnika, ostvaruju ukupni godišnji promet do 14,000.000 kuna odnosno vrijednost dugotrajne imovine do 7,000.000 kuna. MALI subjekti maloga gospodarstva su pravne i fizičke osobe koje prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 50 radnika, ostvaruju ukupni godišnji promet do 54,000.000 kuna odnosno vrijednost dugotrajne imovine do 27,000.000 kuna. SREDNJI subjekti maloga gospodarstva su pravne i fizičke osobe koje prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 250 radnika, ostvaruju ukupni godišnji promet do 216,000.000 kuna odnosno vrijednost dugotrajne imovine do 108,000.000 kuna. Svi subjekti maloga gospodarstva moraju zadovoljiti i kriterije koje propisuje Zakon o računovodstvu. [7] Prema mnogim autorima poduzetništvo i razvoj malog poduzetništva je temelj gospodarskog rasta. Tako i Zahra navodi da faktori koji mogu omogućiti rast i razvoj malih poduzeća u različitim zemljama uključuju (između ostalih): prepoznavanje prilike, kulturnu i socijalnu podršku za poduzetničku motivaciju i samopouzdanje u vještine, znanja i iskustvo potrebno za vođenje poduzeća. Također uz postojeći zakonodavni okvir poduzetnik bi se trebao specijalizirati za donošenje pravednih odluka. [2] U Republici Hrvatskoj je postojeće zakonodavstvo usklađeno sa zakonodavstvom Europske Unije, dok drugi faktori koji utječu na razvoj

poduzetništva se uređuju i usklađuju sa potrebama europskog tržišta kojem se priključujemo sljedeće godine. dalje se u radu navodi što je do sada postignuto i pripremljeno za daljnji razvoj poduzetničke inicijative u Republici Hrvatskoj.

Kako bi se razvijala poduzetnička inicijativa u nekom gospodarstvu potrebno je postojanje uvjeta poduzetničkog djelovanja. Neki od tih uvjeta uključuju dostupnost financijskih sredstava za početak novih poslovnih pothvata; aktivnu Vladinu politiku i programe potpore novih poslovnih pothvata; kvalitetu obrazovanja i treninga za one koji jesu ili koji žele postati poduzetnici, pristup uslugama profesionalne potpore i fizičke infrastrukture, otvorenost unutarnjeg tržišta, kao i kulturnih i socijalnih normi. Programom Vlade Republike Hrvatske za mandat od 2011.-2015. godine utvrđene su smjernice kojima je cilj ostvariti povoljnije uvjete za rast investicija i povećanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. Posebna pozornost je posvećena malom i srednjem poduzetništvu i obrtništvu jer isti čine više od 99% ukupnog gospodarstva. Program prati smjernice dokumenta „Europa 2020“ kojim je jedan od utvrđenih razvojnih gospodarskih područja osiguranje lakšeg dostupa do izvora financiranja malom gospodarstvu. [5] Institucije koje podržavaju provođenje ove smjernice i koje su nadležne za sektor malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj su Ministarstvo poduzetništva i obrta, Hrvatska banka za obnovu i razvitak, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, Poslovno-inovacijski centar Hrvatske, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora i Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća, Centri za poduzetništvo, Poduzetnički inkubatori, Tehnološki centri i parkovi, Regionalne razvojne agencije i Privatni konzultanti. Uz postojeći zakonodavni okvir i institucije koje podržavaju razvoj malog poduzetništva u Republici Hrvatskoj se od 2002. godine provodi istraživanje Global Entrepreneurship Monitor (Global Entrepreneurship Monitor - GEM projekt ispituje vezu između općih makroekonomskih uvjeta i uvjeta poduzetničkog djelovanja o kojima ovisi nacionalni gospodarski rast). Tim istraživanjem se hoće odgovoriti na dva temeljna pitanja, a to su: Kako poduzetnička aktivnost doprinosi nacionalnom i međunarodnom prosperitetu? I drugo, što vlade mogu učiniti u cilju unapređenja razine poduzetničke dinamike i poduzetništvom vođenog rasta? Naglasak je, pri tome, na identificiranju uloge poduzetništva, kao komplementa velikim poduzećima u ostvarenju ukupnog ekonomskog rasta. Upravo na toj činjenici se temelji i istraživanje u ovom radu, a to je usporedbom malih (mala i mikro poduzeća) i velikih poduzeća se hoće ukazati na mogućnosti malih poduzeća kao generatora gospodarskog rasta.

3. Mala poduzeća u Republici Hrvatskoj

Subjekti malog gospodarstva u Republici Hrvatskoj u 2010. godini čine 99,6% ukupnog broja gospodarskih subjekata. Od toga mala poduzeća čine 98,2%, dok velika poduzeća čine samo 0,4%. [3] S obzirom da broj poduzeća nije jedini pokazatelj razvijenosti poduzetništva u nekoj ekonomiji, dalje u radu je analiziran i uspoređen broj zaposlenih i ostvarena dobit nakon oporezivanja u malim i velikim poduzećima u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1990. – 2010. godine.

Iz podataka u tablici 1. vidljiv je rast i razvoj malih poduzeća u RH u razdoblju od 1990. – 2010. godine. Jedan od razloga povećanja broja malih poduzeća je i izmjena kriterija za određivanje veličine poduzetnika u novom Zakonu o računovodstvu. Tom izmjenom se broj srednjih i velikih poduzetnika gotovo prepолоvio i povećan je broj malih poduzetnika.

Trgovačka društva	1990.		2001.		2006.		2010.	
	Broj poduzeća	%	Broj poduzeća	%	Broj poduzeća	%	Broj poduzeća	%
Velika	600	5,53	571	1	441	0,6	375	0,4
Srednja	1444	13,29	2203	3,87	1480	1,9	1379	1,4
Mala	8815	81,18	54213	95,13	76588	97,5	95004	98,2
Ukupno	10859	100	56987	100	78509	100	96758	100

Tablica 1. Kretanje broja poduzetnika u RH - prema veličini poduzetnika [1]

Analizom prikazanih podataka vidljivo je da se broj malih poduzeća u razdoblju od 1990. – 2010. povećao za 977,75%, dok se broj velikih poduzeća smanjio za 37,5%. To može biti posljedica izgrađene poduzetničke infrastrukture, uređenog zakonodavstva kojim se potiče razvoj poduzetništva te drugih ekonomskih i političkih čimbenika. Puno je veći pokazatelj poduzetničkog djelovanja i prednosti malih poduzeća u odnosu na velika udio zaposlenih u malim i velikim poduzećima u ukupnom broju zaposlenih u trgovačkim društvima.

Trgovačka društva	1990.		2001.		2006.		2010.	
	Zaposlenih osoba	%	Zaposlenih osoba	%	Zaposlenih osoba	%	Zaposlenih osoba	%
Velika	686390	60,6	318467	43,79	305263	35,2	287341	33,4
Srednja	342571	30,24	161426	22,2	172345	20	157147	18,3
Mala	103805	9,16	247340	34,01	388275	44,8	415320	48,3
Ukupno	1132766	100	727233	100	865883	100	859808	100

Tablica 2. Kretanje broja zaposlenih u trgovačkim društvima u RH [1]

Iz tablice 2. je vidljivo da je udio zaposlenih u malim poduzećima u ukupnom broju zaposlenih u trgovačkim društvima 1990. godine bio 9,16%, a 2010. godine 48,3%. U razdoblju od 20 godina broj zaposlenih u malim poduzećima se povećao za 300,09%, dok je u velikim poduzećima smanjen broj zaposlenih u istom razdoblju za 58,13%. Može se zaključiti da je porast zaposlenosti u ukupnom sektoru rezultat porasta zaposlenosti u malim poduzećima. Unatoč smanjenju ukupne zaposlenosti zbog gospodarske krize koja je zahvatila svjetsku ekonomiju krajem 2008. i u 2009. godini, mala poduzeća kontinuirano bilježe trend porasta zaposlenih, dok u velikim poduzećima taj broj se smanjuje. Uz promjene broja poduzetnika i broja zaposlenih iz sljedeće tablice vidljive su i promjene u financijskom rezultatu poslovanja poduzetnika.

	2001.	2006.	2008.	2009.	2010.
Velika	165.702	280.056	329.523	289.650	289.358
Srednja	71.494	115.571	129.329	112.436	109.531
Mala	106.035	197.513	250.977	211.281	199.299

Tablica 3. Ukupni prihodi poduzetnika u Republici Hrvatskoj (u mil. HRK) [1]

Ukupni prihodi svih gospodarskih subjekata su smanjeni u 2009. i 2010. godini u odnosu na prijašnja razdoblja. Prihodi malih poduzetnika su smanjeni u 2009. godini u odnosu na 2008. godinu za 15,81% dok su prihodi velikih poduzetnika u istom razdoblju smanjeni za 12,10%. Smanjenje prihoda malih gospodarstava u promatranom razdoblju su bila 14,87%. Ukoliko usporedimo promjenu ukupnih prihoda poduzetnika u 2010. godini u odnosu na 2009. godinu vidljivo je smanjenje istih kod velikih poduzeća za 0,1%, a kod malih poduzeća za 5,67%. Ukoliko se usporede ukupni prihodi malog gospodarstva (mala i srednja poduzeća) sa ukupnim prihodima velikih poduzeća tada je vidljivo da su ukupni prihodi malih gospodarstava veći od ukupnih prihoda velikih poduzetnika u 2009. godini za 11,76% i iznose 323.717 mil. HRK, a u 2010. godini su veći za 6,73% i iznose 308.830 mil. HRK. Vidljivo je da su prihodi malih gospodarstava veći od ukupnih prihoda velikih poduzeća, te da promjene ukupnih prihoda su veće kod malih poduzeća i da su isti bili osjetljiviji na tržišne promjene koje su se događale na svjetskom tržištu u razdoblju od početka 2008. godine pa do kraja 2009. godine. Uz analizirane podatke o broju poduzeća, broju zaposlenih i ukupnim prihodima u malim i velikim poduzećima analizirat će se i ukupna dobit nakon oporezivanja u istima.

	2001	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Velika poduzeća	7.467	15.758	12.443	14.940	17.528	14.319	17.257	15.147	11.173	8.603
Mala poduzeća	4.576	3.848	4.345	4.354	5.651	11.194	13.004	14.146	11.079	13.055

Tablica 4. Dobit nakon oporezivanja (u mil. HRK) [1]

Analizom podataka o ostvarenoj dobiti nakon oporezivanja dolazi se do zaključka da je tijekom razdoblja od 2001. – 2010. godine došlo do porasta ostvarene dobiti kod svih gospodarskih subjekata. Mala poduzeća su bilježila kontinuirani rast dobiti sve do 2008. godine. U 2009. godini je došlo do smanjenja iste pod utjecajem ekonomske krize. Međutim, zanimljiva je činjenica da se udio dobiti velikih poduzeća u 2009. godini gotovo izjednačila sa dobiti malih poduzeća u ukupno ostvarenoj dobiti poslovanja svih subjekata, a u 2010. godini dobit malih poduzeća je za 51,74% veća od do ostvarene dobiti nakon oporezivanja u velikim poduzećima. Pretpostavka je da su velika poduzeća, unatoč povećanom broju u odnosu na 2008. godinu, uz smanjen broj zaposlenih, ostvarila i slabiji financijski rezultat pod utjecajem globalnih promjena i njihovoj nespornosti na iste. Dok mala poduzeća zbog svoje veličine su mnogo fleksibilnija što im omogućuje vrlo elastičnu ponudu i prilagodbu kretanjima potražnje na tržištu. isto je vidljivo iz njihovih financijskih rezultata prikazanih kroz podatke o ostvarenoj dobiti nakon oporezivanja.

4. Mogućnosti gospodarskog razvoja poticanjem razvoja malih poduzeća

Danas se kroz procese globalizacije zanemaruje dobrobit svima, već se „koncentrira dobrobit“ vlasnicima kapitala i korporacijama. Najčešće su vlasnici kapitala vlasnici velikih poduzeća i korporacija koji svojim poslovanjem narušavaju kulturnu, socijalnu i ekonomsku sliku jedne zemlje. Dražen Šimleša opisuje korporacije sljedećim podacima: 500 najvećih MNK (multinacionalanih korporacija) kontrolira 42% svjetskog bogatstva s tendencijom rasta; od 100 najvećih ekonomija, 51% čine MNK a 49% države; MNK drže 90% tehnologije i patenata; MNK su uključene u 70% svjetske trgovine. Više od trećine te trgovine odvija se unutra jedne te iste MNK. [6] U Republici Hrvatskoj nisu sva velika poduzeća ujedno i multinacionalne korporacije, ali su prisutna svjetske korporacije sa svojim predstavništvima i sa svojim proizvodima kroz povećan uvoz roba i usluga dolaskom velikih svjetskih trgovačkih lanaca. Dosadašnja ekonomska politika koja se provodila i koja se provodi u Republici Hrvatskoj nije u dovoljnoj mjeri zaštitila domaću proizvodnju i domaće male proizvođače od konkurentnijih inozemnih i stoga jedna od mjera koja bi unaprijedila razvoj malih hrvatskih proizvođača bi bila i izmjene u postojećoj monetarnoj i fiskalnoj politici koje bi stvorile povoljnije uvjete za pokretanje novih poduzetničkih pothvata i poslovanje postojećih. Nasuprot velikim poduzećima i multinacionalnim korporacijama su mala poduzeća koja su najčešće obiteljska poduzeća. Kao takva imaju spremnost očuvanja humanosti radnog mjesta iskazivanjem visoke razine brige za pojedince; naglašavaju kvalitetu kako bi se sačuvala tradicija s postojećim kupcima; vođenje im je usmjereno na dugoročnije ciljeve; naglasak je na zajedništvu i sl. [4] Neke od karakteristika i prednosti malih poduzeća čije poticanje bi omogućilo razvoj istih su: zadovoljavaju onaj dio potražnje za robama i uslugama koje velika poduzeća teško mogu podmiriti, aktivno sudjeluju u procesu proizvodnje, pružaju šire mogućnosti inovativnosti i bržu primjenu novih znanja i poslovnih modela, ekonomska samostalnost i spremnost na snošenje rizika u poslovanju potiče mala poduzeća da se elastično povezuju i umrežuju radi ostvarivanja i neovisni su generatori zapošljavanja. Prema navedenim i analiziranim podacima u ovom radu vidljiv je doprinos i uloga malih poduzeća u gospodarskom rastu u našoj zemlji. Vidljiv je njihov kontinuirani rast i sve uspješnije poslovanju uspoređujući ih sa velikim poduzećima. Ostvaruju sve veću zapošljivost, veće prihode, dobit nakon oporezivanja i sve im je veći broj u ukupnom broju trgovačkih društava u Republici Hrvatskoj. Također, potrebno je napomenuti da prilikom analize navedenih podataka i donošenja zaključaka nisu uzeti u obzir financijski ili neki drugi pokazatelji uspješnosti poslovanja poduzeća što može biti predmetom nekog drugog istraživanja i donošenja drugačijih zaključaka. Zbog svih navedenih činjenica u ovom radu potrebno je dodatno potaknuti rast i razvoj malih poduzeća kako bi nam se ekonomski rast temeljio na razvoju domaće proizvodnje, zapošljavanju domaće radne snage, očuvanju kulturnih i socijalnih vrijednosti. Na taj način bi se mogao spriječiti daljnji razvoj i utjecaj globalna trgovine koja je otvorila vrata uvozu, novim tehnologijama i sa sobom donijela smanjenje zaposlenosti, jeftinu radnu snagu, smanjenje troškova i kvalitete, te narušavanje kulture i tradicije svake zemlje. Sve

navedeno bi moglo doprinijeti stvaranju većeg bruto domaćeg proizvoda i većem gospodarskom rastu.

5. Zaključak

Kontinuirani rast broja malih poduzeća u Republici Hrvatskoj i osjetni pad broja velikih poduzeća je posljedica tržišnih promjena, a i rezultat razvoja poduzetničke inicijative koja je dovela do usklađivanja zakonske regulative sa zakonima EU, provedbe različitih programa poticanja poduzetništva i ulaganja u izgradnju poduzetničke infrastrukture. Ovim se radom prikazom i analizom broja poduzeća, zaposlenosti u istima, ostvarenim prihodima i dobiti nakon oporezivanja u malim i velikim poduzećima u Republici Hrvatskoj htjelo dokazati da je sve veći utjecaj malih poduzeća na gospodarski razvoj u našoj zemlji i da je iste potrebno i dalje poticati u njihovom razvoju. Važnost uloge malih poduzeća u gospodarskom razvoju naše zemlje vidljiv je u tome što čine 98,2% od broja svih poduzetnika u Republici Hrvatskoj i u proteklih 20-ak godina taj broj raste, dok broj velikih poduzeća u istom razdoblju se smanjuje. Nadalje, mala poduzeća zapošljavaju 48,3% zaposlenih, a ostvarena dobit nakon oporezivanja im je u 2010. godini za 51,74% veća od ostvarena dobiti velikih poduzeća. Daljnjim poticanjem razvoja malog poduzetništva, boljim korištenjem postojećih resursa i čimbenika proizvodnje osigurao bi se daljnji gospodarski razvoj u našoj zemlji, a time potaknuo bi se izvoz i povećala zapošljivost. Na taj način bi se mogao smanjiti utjecaj velikih poduzeća i ulazak novih velikih poduzeća u naše gospodarstvo. Sve navedeno je ostvarivo uz daljnja ulaganja u poduzetničku infrastrukturu, poticanje poduzetničke motivacije i primjenu tržišno opravdanih poslovnih poduzetničkih ideja u poslovnu praksu. Time bi se ujedno zaštitile i kulturne vrijednosti naše zemlje, stvorila bi se dodatna vrijednost kroz očuvanje obiteljski poslova neophodnih za stvaranje poduzetničke motivacije malih poduzeća kako bi dalje nastavila sa svojim rastom i razvojem.

6. Literatura

- [1] Državni zavod za statistiku (2012). *Financijski rezultati poslovanja poduzetnika*, Zagreb, Dostupno na: www.dzs.hr Pristup: 23-04-2012. Izračun autora
- [2] Hayton, Shaker, Zahra (2002) *National Culture and Entrepreneurship: A Review of Behavioral Research, Entrepreneurship: theory and practice*, Vol 26.
- [3] Hrvatska gospodarska komora (2011). *Malo gospodarstvo*, Zagreb, Dostupno na: <http://hgk.biznet.hr/hgk/fileovi/16280.pdf> Pristup: 27-04-2012. Izračun autora
- [4] Kružić, D. (2004). *Obiteljski biznis*, Zagreb, RRiF plus
- [5] Ministarstvo poduzetništva i obrta (2012). „*Poduzetnički impuls*“ *Plan poticanja poduzetništva i obrtništva za 2012. godinu*, Zagreb, str. 3.
- [6] Šimleša, D. (2005). *Snaga utopije, Što čitaš*, Zagreb, str. 65.
- [7] Zakon o računovodstvu Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/default.aspx> Pristup: 21-04-2012.
- [8] Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/default.aspx> Pristup: 21-04-2012.

Photo 120. Well / Izvor